

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

808. 24	Пулатов Шерзод Аббозович	Межэтнический диалог и переговорные процессы в полиэтничном Казахстане: институциональные практики и политико-правовые основы	3603
809. 25	Сатвалдиев А.Г.	Қазақстандық этносаясатта «жанубий қозғалыс» газетінің алар орны және түрлі кезеңдердегі мемлекеттік саясаттың оның контентіне әсері	3608
810. 26	Токенов А.С.	Социальный капитал и доверие в казахстанском обществе: к вопросу о влиянии этнической структуры	3613
811. 27	Узарова Л.М.	Особенности коммуникации в сфере этномедиации	3617
812. 28	Урстенова Д.Д.	30 лет АНК: новые возможности народной дипломатии	3622
813. 29	Хмелевский В.А.	Межкультурное многообразие и общая историческая память В республике Казахстан	3627
814. 30	Чжан Цзинкай	«Цветные революции» в эпоху интернета (особенности противостояния в странах СНГ)	3630

6 – СЕКЦИЯ
ФИЛОЛОГИЯНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФИЛОЛОГИИ

**6.1 ҰЛТТЫҚ ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ЖАҢА ҮРДІСТЕРІ МЕН ДАМУ БАҒЫТТАРЫ
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО
ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЯ**

815.	Абдулла А. К.	Абай мұрасындағы сакралды ұғымдар	3610
816.	Алаудин Н. Ә.	Нәзира Бердалы поэзиясындағы фольклорлық үрдістер	3614
817.	Амантай Н., Қапсихқызы Д.	«Ескендір» поэмасындағы уақыт пен мәңгілік мәселесі: Абайдың философиялық концепциялары	3618
818.	Ахметбекова Т. У.	Б.Майлин мен А.Чехов әңгімелеріндегі сарказм	3622
819.	Байдуллаева Ж.К.	Қазіргі қазақ прозасындағы мистика жанры	3626
820.	Ғалымжанова З. Т.	Мемуарлық романдардағы тәрбие құндылығы	3629
821.	Дәуренбек А. Ж.	Тұрсын Жұртбайдың «Бесіңді түзе!..» еңбегі: Мұхтар Әуезовтің шығармашылық тағдыры және көркемдік шындық	3632
822.	Ергеш А. М.	Қабдыкәрім Ыдырысов поэзиясындағы интертекст және оның поэтикалық мәні	3638
823.	Еркін А.	«Телқоңыр» және ұлттық болмыс	3641
824.	Жакупова С.С.	XX ғасыр басындағы қазақ әдебиетіндегі ескілікті сынау тенденциясы: Ш.Торайғыровтың «Базарбай молдаға» өлеңі	3644
825.	Жақсыбаева Н. Ж.	Білім берудегі жаңа технологияның тиімділігі	3645
826.	Төребаева А.О.	Жүрсін Ерман арнау өлеңдерінің көркемдік ерекшелігі	3650
827.	Тұрсын Қ. А.	Бейсембай Кенжебаев – аудармашы	3656
828.	Сұлтанбек Ә.	Орыс тілді қазақ жастарының сөз сапасы: түйіткілдер мен шешімдер	3659
829.	Қажетерова Ш. С.	Еркін өлеңдердегі көлеңке образы	3664
830.	Қуанышбаева Н.А.	Тайыр Жомартбаев шығармашылығындағы балалар әдебиетінің көркемдік-жанрлық сипаты және алаш кезеңіндегі білім беру ісіне ықпалы	3669
831.	Құлшар Б. М.	Сатирадағы есімдер жүйесі және олардың эстетикалық-семантикалық жүктемесі	3673
832.	Махмутова А. Қ.	Абай Құнанбайұлының қара сөздері және ұлттық әдебиеттанудың жаңа үрдістері: білім және руханият	3676
833.	Молдахан Е. М.	Tiktok, Instagram секілді әлеуметтік желілерді әдеби білім беруде қолдану тәсілдері	3679
834.	Томабаева А. Ғ.	Шәкәрім мен Қожа Хафиздің философиялық үндестігі	3683
835.	Түсіпбек М. К.	Мұхтар Әуезов пен Оноре де Бальзак шығармаларындағы сыншыл реализм	3688

		принциптері туралы	
836.	Сайфуллаева Б. Б.	Орта ғасыр түркі ойшылдарының мұрасы мен Абай шығармаларындағы көркемдік дәстүр сабақтастығы	3692
837.	Шагирова Д. Р.	Көлеңке архетипінің көркем трансформациясы: Достоевскийдің «Сыңар» повесі мен Төлен Әбдіктің «Парасат майданы» негізінде	3696

**6.2 ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІНІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ КАЗАХСКОГО ЯЗЫКОЗНАНИЯ**

838.	Абденкул Д.С.	Үйлену салт өлеңдеріндегі лингвотанымдық сипат	3700
839.	Абдрахман А.Е.	«Ер Төстік» жырындағы ең басты гендерлік көріністер мен символдар	3704
840.	Амирова А.Б.	Мақал-мәтелдер әлеміндегі билік пен гендер: қазақ және ағылшын паремияларының салыстырмалы талдауы	3708
841.	Анарбекова А.Б.	Оқушылар сөйлеу тіліндегі терминдер қолданысы	3715
842.	Бөгетбаева А.Т.	Жаһанданудың мәдени таптаурындардың қалыптасуына әсері	3719
843.	Дәулетші Д.Р.	Жалпықолданыстағы сөздерді термин ретінде қолдануда жарыспалылық мәселесі (ақпараттық технологиялар саласы бойынша)	3723
844.	Ермекқызы А.	Интернет лексиканың қолданысы	3726
845.	Жаныбекқызы Б.	Ұлттық фильмдердегі тілдік ерекшеліктер және әсерлеуші құралдар (көркемдегіш құралдар)	3730
846.	Жарылхасын Б.Қ.	Мұхтар Мағауин шығармашылығындағы фразеологизмдердің мәні	3733
847.	Қуандықова И.Р.	Кірме сөздер: игерілуі және электронды коммуникация ортасындағы қолданысы	3736
848.	Қайыркен А.О.	Корпустық лингвистика: қазақ тілін оқытудағы инновациялық бағыт	3743
849.	Қанатқызы А.	Зейнолла Шүкіровтың шығармаларындағы кейіпкер тілі мен стилі	3747
850.	Қуаныш Ә.	Methodology for the development of students' emotional competence in the lesson of the kazakh language	3751
851.	Қыдырбай Н.А.	Қазақ тіліндегі жаңа сөздер мен терминдердің пайда болуы және оларды қалыптастыру мәселелері	3755
852.	Мадиярова Д.М.	Жастар тіліне әлеуметтік желінің әсері	3759
853.	Меліс А.Б.	«Жер-Ана» ұғымының мағыналық ерекшеліктері	3762
854.	Муратбаева Ж.К.	Қазіргі қазақ киносындағы тілдік ерекшеліктер (комедия жанры негізінде: «Таптым-ау сені»)	3766

855.	Муратова М.	І.Жансүгіровтің «Құлагер» поэмасындағы мінез-құлық метафоралары	3769
856.	Мұхтарова Ф.С.	Қазақ және қырғыз тілдеріндегі тағамға қатысты этнофразеологизмдер	3772
857.	Нугман А.А.	Фразеологизмдердің лингво-мәдени өрісі	3775
858.	Онгарбаева А.О.	Қазақ және өзбек фразеологизмдеріндегі киелі сандардың ортақ белгілері	3777
859.	Оразалина А.А.	К.Оразалиннің тілдік тұлғасын тану мәселесі	3781
860.	Оралбай А.О.	Қазақ тілін әлеуметтік желілерге танымал ету үшін контент стратегиялары	3785
861.	Оспан М.Ж.	Қазақ халқының мақал-мәтелдеріндегі «Бақыт» концептісі	3790
862.	Өркенқызы А.	Постмодернистік мәтіннің байласымы мен тұтасымын барлау	3794
863.	Рзалиева Р.Ж.	Ғаламтордағы тұлғаны тілдік кемсіту: себебі мен салдары	3798
864.	Сәбитқызы Б.	Жанат Әскербекқызының шығармашылығындағы концептуалды метафора	3802
865.	Түйлебаева Қ.Б.	Хаос және контекст	3805
866.	Тұранов Ы.Ә.	Әлихан Бөкейханов шығармаларындағы антропонимдердің психолингвистикалық сипаты	3809
867.	Уәлібек А.А. Беласар І.Қ.	Қазақ фразеологизмдерінің гендерлік аспектісі	3812
868.	Ұланова Е.Д.	Т.Әбдікәкімовтің «Ажал даласындағы тас» өлеңіндегі сөздердің қолданылуының математикалық жиілігі	3816
869.	Халмурат Е.С.	Mangurtism – future tragedy	3819
870.	Шиктыбаева А.	Жасанды интеллект арқылы өтірік өлеңдер құрастыру	3821

6.3 ОРЫС ТІЛІ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ РУССКИЙ ЯЗЫК И МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ

871.	Абдикадырова А.М., Аманджол А.Е., Беккалиқызы А.	Слово <i>хайп</i> и его производные	3825
872.	Амангелді А.Ж.	Слова-паразиты в речи современной молодежи	3828
873.	Аманшаева И.С., Мәлікова А.Н.	Слово прикол и его производные в молодежном сленге (на материале НКРЯ)	3832
874.	Дудко В.Н.	Языковые средства как механизм воздействия	3836
875.	Елубаева К.К.	Устойчивое выражение "24/7" в современной речи: аспекты значения	3841
876.	Жарлықасым Ж.К.	Синтаксические модели новостных заголовков в интернет-СМИ Казахстана	3844

877.	Жумабаева А.Б.	Лексикографический анализ лексемы «упрямство» в русском и казахском языках	3850
878.	Кеңес Н.С.	Жизненное кредо молодёжи Казахстана: лингвоаксиологический аспект	3853
879.	Қалихан А.А.	Специфика молодежной инвективной лексики (на материале соцсетей Tik Tok, Telegram)	3856
880.	Мазуркина У.А.	Фонетическая интерференция при обучении русскому языку как иностранному китайских студентов	3859
881.	МаксUTOва Д.Г.	Научная VS народная этимология объектов Астаны (по материалам уличных интервью инстагида Мити Байназарова)	3862
882.	Серикова Д.М.	Специфика обучения аудированию в 9 классе	3865

**6.4 ОРЫС ӘДЕБИЕТІ: КӨРКЕМ МӘТІНДІ ТАЛДАУ ЖӘНЕ ТҮСІНДІРУ
РУССКАЯ ЛИТЕРАТУРА: АНАЛИЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЯ
ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА**

883.	Абдрахманова Э.	Bakhyt Kairbekov: the problems of creativity	3869
884.	Ерболат Д.	Фольклор как мотивообразующий элемент в повести З. Наурызбай и Л. Калаус «Приключения Бату и его друзей»	3870
885.	Ибраимова С.	Мотив самопожертвования в прозе Л. Улицкой	3874
886.	Кенжетай Б.	Фольклорные образы и мотивы в цикле «Кудыкины горы» Н. Черновой	3876
887.	Курмангалиева Г.	Метафора «необретенный рай» в романе Бахыта Кенжеева «Младший брат»	3879
888.	Мухамадиева К.	Особенности реализации категории «автора» и «скриптора» в романе Т. Толстой «Кысь»	3881
889.	Надирхан В.	Быт и нравы русского поместного дворянства в изображении Н.И. Новикова, Д.И. Фонвизина, А.Н. Радищева	3884
890.	Онгар А.	Символика круга в романе «Круг пепла» Д. Накипова	3888
891.	Оразалина А.	Литературное наследие Рымгали Нургали: социальные и философские аспекты в произведениях писателя	3891
892.	Өсербайұлы С.	Қазақ романының қалыптасу кезеңдері және дамуы	3893
893.	Сарсенбай М.	Концепция детства в литературе: культурный и философский контексты	3897
894.	Сералимова С.	Исторический контекст и культурные традиции в творчестве тюркоязычных писателей	3900
895.	Тахауикызы Ж.	Тема Древнего Новгорода в исторических и художественных произведениях Н.М. Карамзина	3903
896.	Турабекова И.	Образ современной российской женщины в произведениях Дарьи Донцовой	3907

897.	Цындра А.	Фольклорно-мифологический контекст образа ведьмы в повести Н.В. Гоголя «Майская ночь, или Утопленница»	3912
------	-----------	--	------

6.5 АУДАРМА ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС МӘСЕЛЕЛЕРІ

ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

898.	Айтбаева А.М.	Особенности аудиовизуального перевода на примере фильма «Inception»	3918
899.	Акимбекова К.Ж.	Прагматический аспект перевода рассказов Оскара Уайльда	3920
900.	Алпамыс Т.М.	Intercultural Features of Modality Expression in English and Kazakh: Translation Challenges	3922
901.	Амангелдиева А.М.	Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдегі кейбір соматизмдер аудармасы	3926
902.	Әбдірахман А.Қ.	Аудиовизуалды аудармада реалияларды беру ерекшеліктері	3928
903.	Бектлеуова А.С.	Тіл және әдеп: ұлттық ерекшеліктер мен аудармадағы ұстанымдар	3931
904.	Бультенова Д.Т.	Culinaryonyms as culturally marked lexis: issues of equivalence in translation from Kazakh into English	3933
905.	Дулатова А.А., Кадырова Р.Р.	Ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологизмдер мен мақал мәтелдердің ұқсастықтары мен айырмашылығы	3937
906.	Елибаева А.Т.	Лингвокультурные трансформации в аудиовизуальном переводе: анализ русской локализации фильма «Веном»	3941
907.	Жексемби Д.Д.	Аудармада қолданылатын цифрлық технологиялардың жетістіктері	3945
908.	Каткенова З.Д.	Childbirth celebration in Kazakh and English cultures	3950
909.	Қыдырбай Г.З.	Орта мектептерде ағылшын грамматикасын оқытуда коммуникативті әдістерді қолдану	3953
910.	Матыгулова А.Н.	Translation of documentary novels	3956
911.	Нығметулла К.Б.	Көркем әдебиет стилінің аудармасы: жасанды интеллект, машиналық аударма мен адам аудармасының салыстырмалы талдауы (Эрнест Хемингуэйдің «Килиманджаро – қарлы тау» әңгімесінің негізінде)	3959
912.	Райнбекова А.К.	«Жеті» санының ағылшын, орыс және қазақ тілдеріндегі фразеологиялық бірліктер мен аудармадағы көрінісі	3962
913.	Сейткенов К.Б.	Көркем мәтін тілі прагматикасын жеткізуде тіркесті бірліктердің аударылу ерекшеліктері	3966
914.	Сүндетова А.Н.	«Жаңбыр» концептісінің тілдік-танымдық сипаты және тіларалық берілуі (Э.Хемингуэйдің «Қош бол, майдан!» романы негізінде)	3972
915.	Утеулиева А.А.	Lexical-semantic types of non-verbal means and their translation	3978

**6.6 ШЕТЕЛ ФИЛОЛОГИЯСЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНОСТРАННОЙ ФИЛОЛОГИИ**

916.	Айдарбекқызы М. Ермекқызы А.	Тілдердің жойылу қауіпі және қайта жаңғырту мүмкіндіктері	3983
917.	Асатова К.Т.	Semantic and Pragmatic Aspects of Anglicisms in Modern Kazakh	3986
918.	Аслялиева А.Ж.	Frequency and Functional-Semantic Analysis of Color-Denoting Adjectives in George Orwell's "Animal Farm"	3990
919.	Ахметбек Д.А.	Axiological characteristics of the biography of a virtual character	3996
920.	Байсұлтан А. Н.	Ағылшын көркем әдебиетіндегі бейвербалды қарым-қатынастың рөлі	3999
921.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	4003
922.	Жунусова А. К.	Ағылшын әдебиетіндегі «адамның оң мінезі» лексика-семантикалық өрісінің құрылымы	4008
923.	Кенесбаев А. С.	The language game in modern internet communication	4013
924.	Кенжебай А.Т.	Сравнение языка рекламы в английском и казахском языках	4015
925.	Сабилова Ж.Б.	Репрезентация концепта "семья" в англо-, казахоязычных публицистических дискурсах начала XXI века	4018
926.	Сериккалиева А. Ж.	Образность публицистического дискурса в новогодних речах: сравнительный анализ выступлений президента Казахстана и короля Великобритании	4020
927.	Тлемисова Ж. М.	Semantic analysis of the linguistic changes driven by generation Z's neologisms	4023
928.	Турсынбетова А. Н.	Балалар тіліндегі инновациялар мен олардың сөзжасамдық ерекшеліктері	4027
929.	Ундимисова А.Ж.	Английские пословицы и поговорки: их значение, употребление и русские эквиваленты	4030
930.	Хасенов И. Танабаев Т.	A brief overview of the origins and formation of the basic terms of electricity in English and Kazakh languages	4031
931.	Шандер Д.	The English language acquisition: why are you still unable to speak it?	4034

**6.7 ҚЫТАЙ ФИЛОЛОГИЯСЫ МЕН ЛЕКСИКОЛОГИЯСЫ: ЖАҢА
БАҒЫТТАР МЕН ӘДІСНАМАЛАР
КИТАЙСКАЯ ФИЛОЛОГИЯ И ЛЕКСИКОЛОГИЯ: НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ
И МЕТОДОЛОГИИ**

932.	Абдуллина А.Р.	Тіл мен мәдениеттің өзара байланысы және аудармадағы рөлі	4039
933.	Абдуразакова М. Д.	Ресми іс-қағаздардағы тұрақты тіркестер мен клишелердің аудару тәсілдері (қытай және	4043

		қазақ тілдерінің іскерлік құжаттары негізінде)	
934.	Асқар Н.	Лю Цысиннің “Үш Ғалам” (三体) ғылыми-фантастикалық роман трилогиясының стилистикалық ерекшеліктері	4046
935.	Дюсупжанова Ж.М.	Қытай фильмдерін қазақ тіліне аударудың ең танымал түрлері мен кең таралған әдістері	4049
936.	Кабышева А.Д.	Медициналық терминдерді қытай тілінен қазақ тіліне аудару мәселелері	4054
937.	Күшәнбек М.	Бақ-тағы қытай фразеологизмдерінің қазақ тіліне аударылу ерекшеліктері	4060
938.	Қалекенова Ж.Қ.	Мәдени революция кезеңіндегі әдебиеттің даму көрінісі	4065
939.	Майбас Ә.Т.	Қытай тілін шет тілі ретінде оқытудың бастауыш сатысындағы құрмалас сөйлемдердегі жалғаулықтардың оқыту мәселесі	4068
940.	Мамедова Р.В.	Сравнительный анализ китайских и казахских пословиц и фразеологизмов	4071
941.	Маметова А.М.	Медицина саласындағы кәсіби мәтіндерге лингвистикалық талдау	4076
942.	Мылтықбай Ж.А.	Қытай ауызекі сөйлеу стилінің қолдану аясы	4080
943.	Намазова Ж.Т.	Жасанды интеллект негізіндегі қытай тілін оқу: мүмкіндіктер мен шектеулер	4085
944.	Нұрлан Е.	Цянь Чжуншудың “Қоршалған қамал” романының көркемдік ерекшеліктері мен кейіпкерлер образы	4088
945.	Нұртай А.	«Өмір мен өлім мені қажытады» романында реинкарнация арқылы әлеуметтік жіктелуді бейнелеу	4093
946.	Сейлова А.А.	Влияние политической и культурной ситуации в Китае в период Тан на литературу	4097

**МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENTS**

**СЕКЦИЯ 7. ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ
ECONOMIC SCIENCES**

**Подсекция 7.1 ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ АШЫҚТЫҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІ**

**ОТКРЫТОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ
БЕЗОПАСНОСТЬ**

OPENNESS OF THE NATIONAL ECONOMY AND ITS ECONOMIC SECURITY

947.	Асылбаева Ж.Е.	Цифровизация в жилищном строительстве: преимущества и перспективы	4100
948.	Аудан Д.Т.	Өнеркәсіп кәсіпорының тұрақты дамуының	4103

приобретает в сочетании с такими словами, как «жизнь», «судьба», «путь». Конкретное значение обозначает в описании предметов «здание», «стол» и др.

Романы Д. Накипова представляют собой яркую страницу современной казахстанской прозы. Не порывая с традициями классической литературы, автор создал произведения, ставшие в один ряд с шедеврами современной мировой классики.

Список использованных источников

1. Мир глазами Дюсенбека Накипова // <https://mysl.kazgazeta.kz/news/7466>
2. Какильбаева Э.Т. «Круг пепла» Д. Накипова в контексте современной казахстанской прозы [Электронный ресурс]: <https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/140498/111/3/3229/0>
3. Дюсенбек Накипов. «От депрессии меня спасла японская поэзия». Интервью с Д.Накиповым // http://www.litkarta.ru/dossier/nakipov-info/dossier_93/view_print/
4. Ожегов С. Толковый словарь русского языка // [Электронный ресурс]: <https://slovar.ozhegova.ru/word.php?wordid=12462>
5. Дж.Трессидер. Словарь символов https://www.lesjeunesrussisants.fr/dictionnaires/documents/Dictionary_RUSSE_DES_SYMBOLES.pdf
6. Словарь символов и знаков / Авт.-сост. В.В. Адамчик. – М.: АСТ; Харвест, 2006. – 240 с.
7. Накипов Д. Круг пепла. Роман интенции-Алматы, 2005. – 226 с.

УДК 17.09.91

ЛИТЕРАТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ РЫМГАЛИ НУРГАЛИ: СОЦИАЛЬНЫЕ И ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ПИСАТЕЛЯ

Оразалина Айзат Бақытжанқызы

orazalina1997@bk.ru

докторант 2 курса Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева,
Астана, Казахстан

Научный руководитель – д.ф.н., профессор Ж.С. Бейсенова

Р. Нургали — выдающийся казахский ученый, писатель, педагог и автор множества научных монографий, книг и статей, в которых он раскрывает разнообразные аспекты казахской литературы. Его работы касаются как теоретических вопросов литературоведения, так и практических аспектов анализа творчества казахских писателей, а также жанровых особенностей, таких как поэзия, проза и драматургия. Одной из ключевых тем в его научных изысканиях является влияние казахской литературы на развитие мирового литературного процесса. Р.Нургали анализирует творческое наследие таких великих авторов, как Абай Кунанбаев, Мухтар Ауэзов и других, раскрывая глубокие связи их творчества с мировыми литературными традициями, что добавляет казахской литературе международную значимость.

Особое внимание Р.Нургали уделяет связи казахской литературы с культурными традициями народов, с их философией и мировоззрением. Так, он разрабатывает важные идеи о том, как литература отражает не только историческую, но и морально-нравственную составляющую жизни народа, поднимая темы человеческого достоинства, трудовых подвигов и борьбы за справедливость.

Как исследователь, литературовед и ученый, Р. Нургали также проявил себя как писатель, и это направление его творчества можно выделить в отдельную категорию. Его художественные произведения проникнуты глубокими человеческими переживаниями, философскими размышлениями и сильной социальной и моральной позицией. Тема дружбы народов, отражение

трагедий истории и попытки сохранить культурное наследие — все эти важнейшие вопросы находят свое отражение в его произведениях.

Его художественные произведения отличаются особым стилем и индивидуальностью. Сборник новелл "Зерно"[1], состоящий из пятидесяти новелл, с интересным содержанием и необычной композицией, был тепло принят широкой аудиторией и литературными критиками. События, связанные с судьбами людей Семипалатинского атомного полигона, были ярко изображены в сборнике рассказов "Неоконченная трагедия"[2]. Роман "Ай канатты арғымак"[3], посвященный жизни первого режиссера казахского театра Жумата Шанина, отличается богатством языка и мастерством психологического анализа.

Одним из самых известных произведений Р. Нургали является прозаическая книга «Зерно», состоящая из пятидесяти новелл. Это произведение, рассказывающее о жизни людей, осваивающих целину в Казахстане, стало настоящим культурным событием. Через каждую новеллу писатель изображает судьбы разных людей, приехавших со всех уголков Советского Союза, чтобы трудиться на целине. Он акцентирует внимание на трудностях, с которыми сталкивались эти люди, и на том, как, преодолевая физические и моральные испытания, они создавали новые взаимоотношения, основанные на дружбе, взаимопомощи и уважении.

Особое внимание Нургали уделяет образу дружбы народов. В его произведении дружественные отношения между людьми разных национальностей — казахами, русскими, украинцами — изображены с большой эмоциональностью. Так, например, в одной из новелл тракторист Малгаждар спасает семью Тапаловых, оказавшуюся в беде в снежной степи, рискуя своей жизнью. Это не просто случай помощи, а воплощение идеи настоящей, искренней дружбы, не зависящей от национальности. Дружба героев писателя — это не временные связи, а крепкие отношения, возникшие в трудные моменты жизни, когда люди должны были преодолевать огромные трудности.

В другом примере, когда Байбори умирает, бригада Довжика привозит мраморный памятник из Целинограда, чтобы поставить его на могиле друга. Эта деталь подчеркивает важность человеческих отношений и памяти о тех, кто пронес через трудности идею дружбы и братства.

В одном из рассказов автор заканчивает новеллу такими строками: "Молдаван Дмитрий Кирсей стоит в метель, встречая бурю: на его лице радость, в глазах — уверенность. Рядом казах Уали Оразаев"[1, 127 с.]. В произведении ясно выражена тема любви к родине, долг перед Отечеством, тоска по родной земле и чувства дружбы между народами.

Эти темы и чувствительная передача этих эмоций дают произведению лирический оттенок. О сборнике новелл "Зерно" критик А. Нуршайыков пишет: «Лирическое звучание и лаконичность этого произведения — его главные особенности, а ключ к художественному и смысловому решению кроется в том, как автор, создавая систему отдельных новелл и изменяя форму, находит свою уникальную интерпретацию произведения»[4].

Темы катастрофических последствий ядерных испытаний, трагедий и утрат занимают центральное место в произведениях Р.Нургали. В цикле рассказов «Неоконченная трагедия» он изображает судьбы людей, оказавшихся в зоне влияния Семипалатинского ядерного полигона. Через персонажей, страдающих от последствий атомных взрывов, писатель раскрывает трагедию всего народа, его боль и утрату.

Примером такой трагедии служит рассказ о жизни в деревне, где после испытаний атомных взрывов люди теряют здоровье, а земли становятся непригодными для жизни. В одном из рассказов главный герой вспоминает, как его сын, родившийся через год после их переезда в Караганду, заболел, и местные жители объясняют, что это результат взрывов[3, 473 с.]. Эту картину писатель передает с глубокой искренностью и печалью, заставляя читателя задуматься о последствиях вмешательства человека в природу и судьбы отдельных людей.

В другом произведении Р. Нургали, рассказе «Үш аяқты құлын»[3, 492 с.], автор через образ маленького мальчика и его мечты о красивом жеребёнке, который должен родиться в семье, поднимает важные вопросы о традициях, воспитании и утрате культурных ценностей. Мальчик, воспитанный в духе казахских традиций, верит, что его мечта о жеребёнке принесет счастье в его семью. Однако, когда жеребёнок рождается трёхногим и изуродованным, это становится символом разрушения не только его мечты, но и более широкой трагедии — утраты казахских традиций и ценностей, которые подверглись разрушению из-за внешних катастроф.

Здесь писатель использует лиризм, чтобы показать, как глубокие внутренние переживания мальчика переплетаются с трагедией его народа. История о трёхногом жеребёнке становится метафорой для всего казахского села, которое страдает от разрушительных последствий ядерных испытаний и утраты своей самобытности.

Р. Нургали не просто писатель или ученый, он — философ, который через литературу размышляет о важнейших вопросах человечества. Его произведения пронизаны глубоким гуманизмом и пониманием того, как важна сохранение исторической памяти, культурных ценностей и человечности в условиях мировых катастроф. В своих произведениях он создает яркие образы людей, которые, несмотря на трагедии и внешние разрушительные силы, сохраняют свое достоинство, уважение к традициям и любовь к родной земле.

Список использованных источников:

1. Нургали Р. Зерно. Новеллы. – Алматы: Жалын, 1981. – 168 с.
2. Нургали Р. Зерно. Новеллы. – Алматы: Жалын, 1981. – 168 с.
3. Нургали Р. Жеті томдық шығармалар жинағы. Т. 4. Дегелең дерті. Аяқталмаған трагедия. - Астана: Фолиант, 2004. – 541 с.
4. Нұршайықов Ә. Деректі кітап дидары. Қазақ әдебиеті. 31.03.1978.

УДК 82-3

ҚАЗАҚ РОМАНЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ КЕЗЕҢДЕРІ ЖӘНЕ ДАМУЫ

Өсербайұлы Серікжан

@sikosh_02@inbox.ru

Торайғыров университетінің магистранты
Павлодар қ., Қазақстан

Қазақ прозасында роман жанрының қалыптасуы мен даму жолы — ұлттық әдебиет тарихының ең күрделі де терең үдерістерінің бірі. Роман жанры — халықтың тарихи, әлеуметтік, рухани және психологиялық болмысын кең көлемде бейнелеуге мүмкіндік беретін синтетикалық сипаттағы эпикалық форма. Бұл жанрдың дамуы қазақ әдебиетінде көркемдік дәстүрлердің сабақтастығы мен жаңғыруының жарқын көрінісі болып табылады. Әсіресе, М. Әуезов шығармашылығы қазақ романының жанрлық эволюциясында ерекше орын алып, эпикалық баяндау үрдістерін кемел деңгейге жеткізген.

Роман жанры – әлем әдебиетінің тарихи дамуында ең кемелденген, кең тынысты, көркемдік мүмкіндігі мол жанрлардың бірі. Ол адам мен қоғам, тарихи оқиғалар мен әлеуметтік құрылым, ұлттық болмыс пен рухани өзгерістер сияқты күрделі мәселелерді жан-жақты суреттеуге бағытталған. Өзінің табиғаты жағынан роман – эпикалық жанр болып табылады. Ол шындықты кең кеңістікте, ұзақ уақыт аралығында, кейіпкерлердің тағдыры мен әлеуметтік ортадағы қарым-қатынастары арқылы бейнелеуге мүмкіндік береді.

Бахтин роман жанрын эпосқа қарсы тұратын, бірақ сонымен қатар эпикалық табиғатқа ие жанр деп қарастырады. Ол эпостың аяқталған, тұрақты, тарихи тұрғыдан қашықта тұрған әлемін